

שבת – "מפת דרכים" – שיעור פתיחה למסכת שבת תשפ"ב

שביטה ומנוחה: שמות כב, יב. רמב"ם, שבת כד: יב-יג. משנה ביצה ה, ב. גמ' שם לז ע"א: "וכלו טעמא מאי...מקח וממכר" ורש"י: מכילתא דרבי ישמעאל בא, פרשה ט "ושמרתם" (מה שלהלן). רמב"ן ויקרא כג, כד (מה שלהלן). רמב"ם שבת כא א

תחומין והוצאה: שמות טז: כח-ל. עירובין נא ע"א: "הני אלפים אמה...אלו אלפים אמה". עירובין יז ב: "אמר דבי ר' ינאי...אל יצא כתיב" רש"י, ותוס' ד"ה "לאו" בתוכו: "ונראה לפרש דבין ר' יונתן...דאיתי נמי לאיסור הוצאה".

הבערה: שמות לה ב-ג, שבת ע ע"א: דתניא הבערה ללאו...לחלק יצאת" ורש"י. רמב"ן שם (מה שלהלן).

מחמר ושביתת בהמתו: שבת קנג ע"ב: "אמר רמי בר חמא המחמר...והבערה אליבא דרבי יוסי". רמב"ם שבת כ: א-ג (אם יש זמן עיינו גם ע"ז טו ע"ב בעניין). להרחבה (מאוד חשוב – אם יש זמן): יבמות מח ע"ב: "דתניא וינפש...והגר זה גר תושב", רש"י "גר תושב" (מדהים) ותוס' "זה גר תושב".

3. בשבת - נביאים

מסחר, דיבור וכדו': ישעיה נח, יג. שבת קיג ע"א: "וכבדתו...הרהור מותר". רמב"ם שבת כד, א. ביצה לז ע"א: "וכלו טעמא מאי...מקח וממכר". רש"י "משום מקח וממכר". ירמיה יז: כד-כז. נחמיה יג: טו-כב.

עונג שבת: ישעיה שם, שבת קיח ע"ב: "אמר רב יהודה אמר רב כל המענג...כסא דהרסנא". פסחים סב ע"ב: "אמר רבה הכל מודים...ענג".

4. בשבת - דרבנן

מוקצה: משנה שבת ג: ו, ופיה"ש לרמב"ם שם (להלן). משנה ביצה ה, ב (כנ"ל). שבת קנו ע"ב המשנה (מחתכין). משנה שבת יז: א, ד. (אם יש זמן: שבת קכג ע"ב: ת"ר בראשונה...ואפי בשתי ידיים". תוס' "מקצוע").

נכרי וקטן: משנה שבת טז: ו, ח. שבת קנ ע"א: "אמירה לנכרי שבות", ורמב"ם שבת כד, א.

טעמים שונים לאיסור: שבת קיד ע"ב: "אמר רב מנא תנא...אקניבת ירק ש"מ". רש"י "קניבה" תוס' "אלא לקניבה". שבת קכו ע"ב: "השתא חמש...וחמש מאוצר הגדול", רש"י. ביצה כט ע"ב משנת "המביא" ורש"י. שם לא ע"ב: "ולא בקרדום...אבל בזכרות שלו מותר", ורש"י. שבת יח ע"א: "אבל אין נותנים חטים...שמשמעת קול", ורש"י.

5. אחרי שבת

הלכות שבת כ"הררים התלויים בשערה" (חגיגה, א, ח). ואמנם הררי הלכות, ונושאים ותחומים, ועלול להיות שמרוב עצים אין רואים את היער. ננסה בשיעור זה להציג את היער, או בלשון אחרת: לשרטט מפת דרכים של הלכות השבת: מבנים, קטיגוריות, סיווגים, נושאים, מושגי יסוד – שיאפשרו לנו אח"כ, כשניכנס לכל תחום ותחום בעיון מעמיק, לדעת את ההקשר, מה לפנים ומה מאחור, באיזו מחלקה אנחנו וכל כיו"ב.

מטבע הדברים, המקורות רבים, והובאו רק בנגיעה (פס', משנה/גמרא ולפעמים אחד הראשונים, והפניה לרמב"ם). לימדו מהר, מבט מלמעלה, סקירתי, 360 מעלות. נסו לארגן את החומר. זמן להעמקה עוד יהיה בעז"ה במשך השנה. מה שלא תספיקו בסדר, נשתדל בשיעור.

את רוב המקורות שלא ממסכת שבת – השתדלתי לצלם להלן, כדי שתספיקו לעבור.

מקורות

1. לפני שבת

"זכור" - שמות כ, ח, רש"י שם "זכור" – בסוף הדיבור. מכילתא דרשב"י שם (להלן), מכילתא דרבי ישמעאל שם. רמב"ן שם (הכל רק מה שלהלן).

"כבוד" – ישעיה נח, יג-יד. שבת כה ע"ב: "רבי ישמעאל אומר...למלאך ה' צב-אות", רש"י "חובה". רמב"ם שבת רמב"ם שבת: ה, א. ל, ב.

"הכנה" – ביצה ב ע"ב: "ורבה לטעמיה...מכינה ליום טוב". רש"י: "לטעמיה", "הכינה". פסחים מז ע"ב: "ומוקצה דאורייתא הוא...מלא תעשה כל מלאכה", ורש"י שם. שבת קיז ב: "אמר רב חסדא לעולם...לאלתר" ורש"י, שו"ע רג, א.

"תוספת" – ברכות כז ע"א: "רב איקלע...של שבת בערב שבת". רש"י, ירושלמי ברכות ד, א (מה שלהלן) "א"ר חנינא משכני...מחול על הקודש", וברא"ה בברכות כז שם – מה שלהלן.

איסורים לפני שבת: משנה שבת א: ג, ה-ו, י. שבת יח ע"א: "והשתא דאמר רב אושעיא אמר רב אסי...שרי". רמב"ם שבת ג, א. יח ע"ב: "מאן תנא להא...בגחלים". משנה שבת ב, ז. שבת לה ע"ב: "תנא דבי רבי ישמעאל שש תקיעות...ותוקע ושובת".

בין השמשות: שבת מג ע"א: "כופין את הסל לפני האפרוחים...לכולי יומא". רמב"ם עירובין, ו: א, ח.

2. בשבת - דאורייתא

מלאכה: שמות, כ, ח-יא. דברים ה: יב-טו. משנה שבת יב: א, ח. טו: ב. י: ג. יג: ג. יא: ב. יב: ג. (אם ייוותר זמן, להגדרות המלאכה עיינו רמב"ם שבת א: א, ב, ה, ז-ח, טו, יז).

שבת ק"ח ע"א: "תנו רבנן קערות שאכל...לשתיה". תוספתא שבת ב, טו. שבת יח ע"ב: "דתנו רבנן לא תמלא...בכדי שיעשו".

מקורות מלאים

רש"י שמות פרק כ פסוק ח

זכור לשון פעול הוא, כמו (ישעיה כב יג) אכול ושתו, (שמואל ב ג טז) הלך ובכה, וכן פתרון תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ פסוק ח

זכור ושמור שניהם נאמרו לענין אחד מה שאי אפשר לפה לדבר ומה שאי אפשר לאוזן לשמוע כן הוא אומר וידבר אלקים את כל הדברים האלה ואומ' אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי (תה' סב יב). שמאי הזקן אומר זכרה עד שלא תבוא ושמרה משתבוא. אמרו עליו על שמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מתוך פיו לקח חפץ טוב אמר זה לשבת כלי חדש אומ' זה לשבת. זכור ר' יהודה בן בתירה אומר מנין שכשאתה מונה הוי מונה אחד בשבת ושני בשבת שלישי בשבת רביעי בשבת חמישי בשבת וערב שבת ת"ל זכור.

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ז

לקדשו, לקדשו בברכה, מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו. אין לי אלא קדושה ליום, קדושה ללילה מנין, ת"ל +שמות לא יד+ ושמרתם את השבת. אין לי אלא שבת, ימים טובים מנין, ת"ל +ויקרא כג לז+ אלה מועדי ה' וגו'.

רמב"ן שמות פרק כ

וכתב רש"י בפירוש זכור תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נזדמן לו חלק יפה יהא מזמינו לשבת, וזו ברייתא היא ששנויה במכילתא (כאן) ... אבל בלשון יחיד שנויה, ואינה כהלכה, שהרי בגמרא (ביצה טז א) אמרו תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד מצא בהמה נאה אומר תהא זו לכבוד שבת, למחר מצא אחרת נאה הימנה מניח השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו, כל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר (תהלים סח כ) ברוך ה' יום יום יעמס לנו. ...והלכה היא כדברי ב"ה:

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שנזכר תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחו ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד יזכור

מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר (להלן לא יג) כי אות היא ביני וביניכם. וזה עיקר גדול באמונת האל:

...אבל לרבתינו עוד בו מדרש ממלת לקדשו, שנקדשו בזכרון, כענין וקדשתם את שנת החמשים שנה (ויקרא כה י), שהוא טעון קדוש ב"ד לומר ביובל מקודש מקודש, אף כאן צוה שנזכר את יום השבת בקדשנו אותו. וכך אמרו במכילתא (כאן) לקדשו, קדשו בברכה, מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו, אין לי אלא ליום, ללילה מנין, ת"ל ושמרתם את השבת (להלן לא יד), וזהו קדוש היום, והוא מן התורה, אינו אסמכתא. וכך אמרו (ברכות כ ב) נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה

רמב"ם הלכות שבת פרק ה הלכה א

הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא חובה, ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת,

רמב"ם הלכות שבת פרק ל הלכה ב

איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.

רש"י מסכת ביצה דף ב עמוד ב

לטעמיה דאמר רבה - בפסחים (מז, ב), ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא. והכינו - והזמינו, כגון: מכאן אני אוכל למחר, דאי משום הכנה בידי, ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום - בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו, אלא הזמנה בפה קאמר, וכתוב ביום הששי וסתם ששי חול הוא, ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום, ובחול.

רש"י מסכת פסחים דף מז עמוד ב

מוקצה דאורייתא - בתמיה. והכינו - במזומן, שמזמן כל צורכו היום, ויאמר דבר זה לצורך היום דמשום טורח מלאכת שבת לא צריך, דהכתיב את אשר

תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכיון דלאו מזומן הוא, והכתוב קראו הכנה - הוא לה מלאכה ועובר עליה משום לא תעשה כל מלאכה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנ סעיף א

ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק; ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים; ור"ז היה מדליק האש; ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול; ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה: ויש להשחיז הסכין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו וב"י בשם ספר ח"י עולם).

רמב"ם הלכות שבת פרק ג הלכה א

מותר להתחיל במלאכה מערב שבת אף על פי שהיא נגמרת מאלה בשבת, שלא נאסר עלינו לעשות מלאכה אלא בעצמו של יום, אבל כשתעשה המלאכה מעצמה בשבת מותר לנו ליהנות במה שנעשה בשבת מאליו.

ברכות כז א

רב איקלע לבי גניבא וצלי של שבת בערב שבת, והוה מצלי רבי ירמיה בר אבא לאחוריה דרב, וסיים רב ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה. שמע מינה תלת: שמע מינה מתפלל אדם של שבת בערב שבת, ושמע מינה מתפלל תלמיד אחורי רבו, ושמע מינה אסור לעבור כנגד המתפלל.

רש"י מסכת ברכות דף כז עמוד א: של שבת בערב שבת - שקבל עליו שבת מבעוד יום.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה א

א"ר חנינא משכני ר' ישמעאל בי ר' יוסי אצל פונדק א' אמר לי כאן נתפלל אבא של ליל שבת בע"ש א"ר אמי ר' יוחנן פליג ולא הוה צריך מפלגא על הדא למה שכן מוסיפין מחול על הקודש

חידושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ד - תפילת השחר

ובגמרא אמרינן אהא דכיון שהתפלל של שבת בערב שבת אסור לו לעשות מלאכה שכבר קבל שבת עליו, ובודאי תוספת מחול על הקדש מדאורייתא הוא כדאיתא ביומא לענין יום הכפורים גבי אכילה ושתיה והוא הדין לשבת לענין

מלאכה אלא שמן הדין תוספת זה כל שהוא קודם הלילה, או קודם לבין השמשות

רמב"ם הלכות עירובין פרק ו הלכה א

מי שיצא מן המדינה בערב שבת והניח מזון שתי סעודות רחוק מן המדינה בתוך התחום וקבע שביתתו שם, אף על פי שחזר למדינה ולן בביתו נחשוב אותו כאילו שבת במקום שהניח בו שתי הסעודות, וזה הוא הנקרא עירובי תחומין.

רמב"ם הלכות עירובין פרק ו הלכה ח

וצריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכול בין השמשות, לפיכך אם נתכוין לשבות ברה"ר והניח עירובו ברה"י, או ברה"י והניח עירובו ברשות הרבים אינו עירוב, שאי אפשר לו להוציא מרה"י לרה"ר בין השמשות אלא בעבירה.

רמב"ם הלכות שבת פרק כד

הלכה יב אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה +דברים ה' + למען ינוח.

הלכה יג ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה, ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר. +/השגת הראב"ד/ ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אלא הכלים הצריך להם כמו שיתבאר. א"א עוד אמרו (שבת קכד) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא, ועוד אמרו (שם /שבת/ קכג) בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים

על השלחן, נמצא כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה.⁺

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ט

ושמרתם את היום הזה לדורותיכם למה נאמר והלא כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה בהם. אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה דברים שהם משום שבות מנין ת"ל ושמרתם את היום הזה להביא דברים שהם משום שבות ואף חולו של מועד יהא אסור משום שבות והדין נותן הואיל ויום הראשון ויום האחרון קרויין מקרא קדש וחולו של מועד קרוי מקרא קדש אם למדת על יום טוב הראשון והאחרון שהן קרואים מקרא קדש הרי הן אסורין משום שבות אף חולו של מועד שהוא קרוי מקרא קדש יהא אסור משום שבות ת"ל ביום הראשון שבתון וביום השביעי שבתון וגו'.

משנה מסכת ביצה פרק ה משנה ב

כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביום טוב ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה א

נאמר בתורה +שמות כ"ג+ תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן, ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזרה שמא יבוא מהן איסור סקילה, ואלו הן.

רמב"ן ויקרא פרק כג

(כד) יהיה לכם שבתון - שיהיה יום שביתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד ב) שבתון עשה הוא. והנה העושה מלאכה בי"ט עובר בלאו ועשה, והשובת בו מקיים עשה... ובמכילתא (בא ט) ראיתי בפרשת החדש, ושמרתם את היום הזה (שמות יב יז) למה נאמר, והלא כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה בהם (שם פסוק טז), אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה, דברים שהם משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה להביא דברים שהם משום

שבות. ... והנה ידרשו "שבתון" לשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות ותולדותיהן:

אבל לא נתברר לי זה, שאם תאמר שהוא אסמכתא מה טעם שיאמרו בלשון הזה, כי "שבות" בלשונם נאמר לעולם על של דבריהם, והאיך יתכן לומר דברים שהם אסורין משום שבות של דבריהם מנין שיהיו אסורין מן הכתוב, ודרך האסמכתות לשנות שהם מן התורה לא שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין מן התורה, אבל היה לו לומר דברים שאינן מלאכה מנין תלמוד לומר שבתון.

ונראה לי שהמדרש הזה לומר שנצטוו מן התורה להיות לנו מנוחה בי"ט אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו בי"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שביתה ומנוחה לא יום טורח. וזהו פירוש טוב ויפה:

ואחרי כן ראיתי במכילתא אחריתי דרבי שמעון בן יוחאי (יב טז) ששנו בה לשון אחר, אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, שאין עולין באילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקים ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. ... ואף על פי שאלו הבריות חלוקות בלשון ובמדרשה, שמא לדבר אחד נתכוונו, להביא אסמכתא לשבות דרבנן. ומכל מקום בין שיהיה פירוש הבריייתא הראשונה כמו שאמרנו, או שהן כולן אסמכתות, אבל פירוש "שבתון" כך הוא שתהיה לנו מנוחה מן הטורח והעמל כמו שביארנו, והוא ענין הגון וטוב מאד:

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף נא עמוד א

אם אינו מכיר או שאינו בקי וכו'. הני אלפים אמה היכן כתיב? דתניא שבו איש תחתיו - אלו ארבע אמות, אל יצא איש ממקומו - אלו אלפים אמה.

רמב"ן שמות פרק לה פסוק ג

משנה. כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה, בשבת - חייבין עליו ביום טוב. ואלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין. ואלו הן משום רשות: לא דנין, ולא מקדשין, ולא חולצין, ולא מיבמין. ואלו הן משום מצוה: לא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מגביהין תרומה ומעשר. כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לז עמוד א

וכלו טעמא מאי? - גזירה שמא יכתוב. ואלו הן משום מצוה: לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין - גזרה משום מקח וממכר.

רש"י מסכת ביצה דף לז עמוד א: משום מקח וממכר - דלמקח וממכר דמו, שמוציא מרשותו לרשות הקדש, ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיהו נח), אי נמי: מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה, ואם תאמר: הויא לה גזרה לגזרה, כולה חדא גזרה היא.

רמב"ם הלכות שבת פרק כד הלכה א

יש דברים שהן אסורין בשבת אף על פי שאינם דומין למלאכה ואינם מביאין לידי מלאכה, ומפני מה נאסרו משום שנאמר +ישעיהו נ"ח+ אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי ונאמר וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר, לפיכך אסור לאדם להלך בחפציו בשבת ואפילו לדבר בהן כגון שידבר עם שותפו מה ימכור למחר או מה יקנה או היאך יבנה בית זה ובאי זה סחורה ילך למקום פלוני, כל זה וכיוצא בו אסור שנאמר ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר.

רמב"ם על משנה שבת פרק ג משנה ו

[ה] הטעם שבגללו אסרו ליתן כלי לקבל בו שמן בשבת, מפני שאסור ליהנות בשבת באותו שמן הנוסף לפי שאינו מן המוכן, מפני שהקצו להדלקה ונעשה מוקצה, ויאסר לטלטל הכלי מחמת אותו השמן שבו שאסור לטלטלו שהרי הוא מוקצה, וכלל הוא אצלינו אין מבטלין כלי מהכנו בשבת. וטעם איסור טלטול נר ישן, מפני שהוא מאוס והוא הנקרא מוקצה מחמת מיאוס. ור' שמעון אינו קורא לשום דבר מוקצה, ולפיכך מתיר טלטול כל הנרות, חוץ מן הנר הדולק שמא יכבה בשעת טלטולו, וכשתכבה הפתילה מותר לדעתו לטלטלו אף על פי שהיה אסור מלפני כן, ואין הלכה כמותו בנר שהדליקו בו בשבת, לפי

(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת - ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר כל העושה בו מלאכה יומת, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר בעשרת הדברות (לעיל כ י) לא תעשה כל מלאכה, ואמר מלאכה סתם, והיה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות (דברים טז ח) לא תעשה מלאכה ואין אוכל נפש בכללו, ולכך הזכיר בפירוש שאף אוכל נפש אסור בו:

וכלשון הזה מצאתי במדרש (מכילתא כאן) רבי נתן אומר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת למה נאמר, לפי שהוא אומר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, שומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר, להטמין לו את החמין, ולעשות לו מדורה בשבת, ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. וזה קרוב למה שאמרנו, שלא היו מלאכות הללו שהן הנאה לגופו בכלל איסור הראשון. ורצה רבי נתן לומר שלא הוצרך הכתוב לאסור אפייה ובשול ושאר צרכי אוכל נפש, שכבר אמר להם את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו (לעיל טז כג), אבל עדיין כל מלאכות שאדם נהנה בהן ואינן עושין אלא הנאה לגוף כגון הדלקת הנר ומדורה ורחיצת גופו בחמין יהיו מותרות כי זה מעונג שבת, לכך נאמר לא תבערו אש לאסור הכל:

רמב"ם הלכות שבת פרק כ

הלכה א אסור להוציא משא על הבהמה בשבת שנאמר +שמות כ"ג+ למען ינוח שורך וחמורך, אחד שור וחמור ואחד כל בהמה חיה ועוף, ואם הוציא על הבהמה אף על פי שהוא מצווה על שביתתה אינו לוקה לפי שאיסורו בא מכלל עשה, לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת והיה עליה משאוי פטור. הלכה ב והלא לאו מפורש בתורה שנאמר +שמות כ"ג+ לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך, שלא יחרוש בה וכיוצא בחרישה ונמצא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ואין לוקין עליו. הלכה ג אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי שלא יעשה בה מלאכה בשבת והרי הוא מצווה על שביתת בהמתו

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סח עמוד ב

אמר רבה: הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - וקראת לשבת ענג.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

שהכלל אצלינו כל דבר שהיה מוקצה בין השמשות ולא היה מותר לטלטלו באותה שעה אסור לטלטלו כל השבת, והוא אמרם מגו דאתקצי לבין השמשות אתקצי לכוליה יומא. אבל שאר הנרות הדין בהם כר' שמעון, לפי שאצלינו כלל בשבת כר' שמעון שאומר אין מוקצה.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף כט עמוד ב

/משנה/. המביא כדי יין ממקום למקום - לא יביאם בסל ובקופה, אבל מביא הוא על כתפו, או לפניו. וכן המוליך את התבן - לא יפשיל את הקופה לאחוריו, אבל מביאה הוא בידו.

רש"י מסכת ביצה דף כט עמוד ב: משנה. המביא ממקום למקום - בתוך התחום, או על ידי ערוב. לא יביאם בסל ובקופה - לתת שלש וארבע בתוך קופה וישאם, משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות.

רש"י מסכת ביצה דף לא עמוד ב

לא שנו אלא בנקבות שלו - בראש הרחב שקוצצין בו העץ לרחבו, דדמי למלאכת אומן.